

й розміри окремих частин, види та розмірні характеристики шрифтів, пробілів, зміст і наявність захисних елементів та ін.).

Також слід подбати про захист самих кліше від підробки. Наприклад, визначити єдині вимоги до кліше печатки чи штампа, які використовують на цінних паперах. Ідеться не тільки про розмірні характеристики чи вид гарнітури шрифту, а й про спосіб, у який слід виготовляти кліше печатки. Фотополімерний спосіб є занадто простим і легким для підробки, флеш-технології малопоширені, а лазерне гравіювання надає доволі високі можливості для виготовлення захищених кліше, які можуть бути обладнані спеціальними елементами (захисна сітка, приховані мітки) та не потягнуть за собою значного здороження процесу.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Положення про дозвільну систему : Постанова КМУ від 29.12.2010 р. № 1216. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1216-2010-%D0%BF> (дата звернення: 15.02.2021).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.)// Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25—26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 15.02.2021).
3. Kelly J. S. Forensic Examination Of Rubber Stamps: A Practical Guide. Springfield, IL : Charles C Thomas publisher, ltd, 2002. 242 p.
4. Методика технічної експертизи відбитків печаток та штампів / Уклад. : К. М. Ковальов, В. В. Коваленко. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2009. 19 с.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання печаток юридичними особами та фізичними особами — підприємцями : Закон України від 23.03.2017 р. № 1982-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 18. Ст. 222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1982-19> (дата звернення: 15.02.2021).

Н. М. Корнєєва,

заступник директора центру — завідувач відділу автотехнічних досліджень та криміналістичного дослідження транспортних засобів Запорізького НДЕКЦ МВС України, м. Запоріжжя, Україна,
e-mail: natalij-korneeva@ukr.net

СУДОВА ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА НЕЦІЛЬОВОГО ВИКОРИСТАННЯ ЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ ФОНДІВ

Анотація. Розглянуто значення проведення судової економічної експертизи у кримінальних справах з нецільового використання бюджетних коштів.

Ключові слова: фінансове право, судова економічна експертиза, бюджетні кошти.

Abstract. The importance of conducting a forensic economic examination in criminal cases on misuse of budget funds is considered.

Keywords: financial law, forensic economic examination, budget funds.

Аннотация. Рассмотрено значение проведения судебной экономической экспертизы по уголовным делам с нецелевым использованием бюджетных средств.

Ключевые слова: финансовое право, судебная экономическая экспертиза, бюджетные средства.

Фінансове право є важливою та складною галуззю права, що зумовлена як значною кількістю законів та інших нормативно-правових актів, які регламентують фінансові правовідносини, так і численними змінами їх положень. Безумовно, постійні зміни нормативно-правових актів у фінансовій сфері спричинені формуванням сучасних ринкових відносин в Україні, змінами у сфері фінансової діяльності держави, реформуванням та приведенням українського законодавства до європейських стандартів.

Предметом фінансового права є відносини у сфері фінансової діяльності, тобто відносини з планомірного утворення, розподілу та використання централізованих і децентралізованих фондів коштів державою, органами місцевого самоврядування для реалізації їх завдань і функцій.

Найважливішими рисами відносин предмета фінансового права прийнято вважати такі, що виникають у сфері

фінансової діяльності держави у процесі мобілізації, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів коштів; в яких проявляється владно-організуюча роль держави, де об'єктом є гроші чи грошові зобов'язання, пов'язані з мобілізацією, розподілом і використанням централізованих і децентралізованих фондів коштів.

До централізованих фондів коштів належать державний бюджет і місцеві бюджети.

За характером фінансово-правових норм відносини поділяють на матеріальні (у них реалізуються права й обов'язки суб'єктів щодо отримання, розподілу, використання фінансових ресурсів) і процесуальні (у них виражається юридична форма, в якій держава чи органи місцевого самоврядування отримують фінансові ресурси, їх розподіл і використання).

За видами фінансово-правових інститутів відносини поділяються на бюджетні, податкові, валютні; банківські, відносини в галузі загальнообов'язкового державного соціального страхування, відносини в галузі фінансового контролю тощо [2].

У системі фінансового права бюджетне право посідає провідне місце. О.П. Орлюк зазначає, що воно є центральною частиною фінансового права, оскільки сфера публічних фінансів (як державних, так і місцевих), що є предметом дослідження останнього, нерозривно пов'язана з відносинами у сфері утворення, розподілу й витрачання коштів бюджетної системи [3].

Бюджетна система України — це сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права (ст. 2 Бюджетного кодексу України) [1].

Важливим елементом бюджетної системи є принципи бюджетного устрою, що визначають його системні характерні ознаки. У цілому можливі два ключові підходи до організації бюджетної системи — принципове установа або єдності всіх бюджетів, або автономності кожного з них. Зважаючи на системне значення цих підходів, в міжнародній практиці вони зазвичай втілюються у принципі побудови бюджетних систем [4].

Одним із принципів побудови бюджетної системи України є принцип цільового використання бюджетних коштів, який передбачає, що бюджетні кошти використовують тільки з метою, визначеною бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями (ст. 7 Бюджетного кодексу України) [1].

Положеннями ст. 119 Бюджетного кодексу України визначено, що нецільовим використанням бюджетних коштів є витрачання їх з метою, що не відповідає бюджетним призначенням, встановленим Законом про Державний бюджет України чи рішенням про місцевий бюджет, бюджетним асигнуванням, напрямом використання бюджетних коштів тощо [1].

Проблему порушення бюджетного законодавства (зокрема, використання бюджетних коштів не за цільовим призначенням) з визначенням шляхів їх повернення до бюджету, висвітлено у наукових працях Ю. С. Назар, Д. С. Шутілова, О. П. Гетманець, В. Д. Чернадчука.

Так, О. П. Гетманець вважає, що у фінансовій сфері національної економіки контроль формування, розподілу та використання бюджетних фондів є умовою забезпечення фінансово-бюджетної дисципліни. Для налагодження державного фінансового контролю в бюджетному процесі, тобто бюджетного контролю, першорядне значення має упорядкування діяльності контролюючих суб'єктів [6].

Відповідно до п. 2 Порядку повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету в разі їх нецільового використання [5] визначено, що підставою для повернення коштів до відповідного бюджету є акт ревізії, складений органом, уповноваженим здійснювати контроль за дотриманням бюджетного законодавства (далі контролюючий орган), у якому зафіксовано факт нецільового використання субвенції розпорядником бюджетних коштів або нецільового використання бюджетних коштів їх одержувачем.

У разі невиконання одержувачем бюджетних коштів вимоги, щодо стягнення з одержувача бюджетних коштів у дохід відповідного бюджету коштів у сумі, яка була використана ним не за цільовим призначенням, контролюючий орган звертається в установленому порядку до суду. Разом із зверненням до суду подають засвідчені в установленому порядку копії вимоги та витягу з акта ревізії [5].

У судовому процесі суд досліджує обставини та факти, викладені в акті ревізії щодо нецільового використання бюджетних коштів їх одержувачем.

Тому для документального підтвердження або не підтвердження нецільового використання бюджетних коштів їх одержувачем, що встановлено актом ревізії, є найбільш актуальним проведення експертами судової економічної експертизи.

Також судову економічну експертизу у разі документального підтвердження/ не підтвердження нецільового використання бюджетних коштів призначають у випадках, коли:

- має місце протиріччя між висновками ревізії (перевірки) і матеріалами кримінальної справи;
- є протиріччя між висновками ревізій (первинної та повторної);
- ревізором не були прийняті до розгляду документи, які пред'являла матеріально відповідальна, посадова особа (особи);
- є об'єктивні сумніви в коректності визначення розміру збитку або в застосовуваних ревізором методах обчислення шкоди;
- є заявлені клопотання підозрюваного (обвинуваченого), в яких обґрунтовано висловлена незгода з висновками ревізії;
- необхідність призначення експертизи обумовлена висновком експерта з іншої спеціальності.

Основним завданням судової економічної експертизи під час дослідження документів щодо обґрунтованості використання бюджетних коштів є встановлення відповідності використання бюджетних коштів тільки з метою, визначеною бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями.

Об'єктами дослідження є: фінансова та бюджетна звітність розпорядників та одержувачів бюджетних коштів; паспорт бюджетної програми; бюджетний запит; кошторис, розрахунки до загального та спеціального фондів кошторису; розподіл виділених бюджетних асигнувань; картки аналітичного обліку (журнали-ордери, книги обліку асигнувань та прийнятих зобов'язань, розрахунково-платіжні відомості, оборотно-сальдові відомості та інше); виписки Державної казначейської служби за рахунками; документи по господарським операціям (договори, видаткові накладні, акти виконаних робіт та інше).

Ці об'єкти дослідження перевіряють на правильність та обґрунтованість складання, зіставляють дані первинних документів з даними обліку та звітності, встановлюють відповідність відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку, вимогам нормативних актів з обліку, звітності та контролю. Тобто встановлюють відповідність використаних бюджетних коштів їх цільовому призначенню (у розрізі складових витрат та джерел їх фінансування).

Отже, з метою об'єктивного розгляду кримінальних справ, порушених у випадках нецільового використання державних коштів централізованого фонду або коштів місцевого бюджету, доцільно призначати проведення судових економічних експертиз, результатом яких буде висновки експерта, що є одним з основних джерел доказів у справах.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змін та допов.) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2010. № 50—51. Ст. 572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 24.02.2021).

2. Волощук М. Г., Карабін Т. О., Менджул М. В. Фінансове право : навч. посіб. Вид. 3-тє, допов. та перероб. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2017. 244 с.
3. Орлюк О. П. Фінансове право : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 218 с.
4. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Зубенка. Київ, 2017. 184 с.
5. Про затвердження Порядку повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету в разі їх нецільового

використання : затв. Постановою КМУ від 22.12.2010 р. № 1163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2010-%D0%BF> (дата звернення: 24.02.2021).

6. Гетманець О. П. Спеціалізований бюджетний контроль як засіб забезпечення законності в бюджетному процесі. Електронна бібліотека юридичної літератури. URL: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/3790/%CE#chapter> (дата звернення: 24.02.2021).

Є. Г. Корнецький,

завідувач сектору Чернівецького НДЕКЦ МВС, м. Чернівці, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4501-5041>, e-mail: jon200480@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ТРАСОЛОГІЧНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВИХ КОЛЕКЦІЙ ДЛЯ РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ НА МІСЦІ ПОДІЇ

Анотація. Розглянуто ефективність використання інформаційно-довідкових колекцій судовими експертами, значення їх для слідства. Проаналізовано питання попереднього дослідження слідів на місці злочину, зростання результативності дій експерта під час використання комп'ютерних баз даних.

Ключові слова: інформаційно-довідкові колекції, сліди, трасологія, експерт, криміналіст, злочин.

Abstract. This research examines use effectiveness of information and reference collections by forensic experts, their importance for investigation. The analysis addresses the issue of preliminary investigation of traces at the crime scene, increasing effectiveness of expert's actions while using computer databases.

Keywords: information and reference collections, traces, trace evidence, forensic expert, forensic scientist, crime.

Аннотация. Рассмотрены вопросы эффективности использования информационно-справочных коллекций судебными экспертами, значение их для следствия. Проанализированы вопросы предварительного исследования следов на месте преступления, роста результативности действий эксперта во время использования компьютерных баз данных.

Ключевые слова: информационно-справочные коллекции, следы, трасология, эксперт, криминалист, преступление.

Відомо, що успіх ефективної криміналістичної діяльності залежить від рівня інформаційного забезпечення, дій із виявлення та передачі значимої інформації криміналісту. У сучасних умовах функціонування правоохоронних органів залежить від наявності у слідства якісних даних.

Під час огляду місця події інформаційно-довідкові колекції використовують для попереднього розслідування слідів та речових доказів з метою отримати вихідну, орієнтувальну інформацію, необхідну для розшуку та викриття злочинця. Не дивлячись на процесуальний характер цих досліджень, отримані результати слідчий може використати для побудови версій вже на початковому етапі розслідування справи.

Попереднє дослідження слідів — це непроцесуальне використання спеціальних знань для визначення причетності виявлених слідів до події злочину. Має значення

спосіб отримання трасологічних даних, механізм утворення слідів, специфіка встановлення ознак слідоутворюючого об'єкта та інформація про можливі прикмети, звички та інші дані, що характеризують злочинця. Основна мета таких досліджень: отримати вихідну, орієнтувальну інформацію, необхідну для розшуку й викриття злочинця.

Попереднє дослідження на місці події носить здебільшого діагностичний характер, воно вирішує завдання класифікації (встановлення групової належності слідів). Послідовність дій слідчого:

- встановлення наявності слідів злочину;
- визначення стану, властивостей об'єктів і відповідність їх певним вимогам;
- встановлення виду, типу, класу об'єктів (слідів злочину) на основі вивчення їх властивостей;
- визначення виду слідоутворюючого об'єкта за залишеними слідами-відображеннями або окремими частинами;
- встановлення механізму слідоутворення (причин, часу, послідовності, умов виникнення тощо).

Вирішення цих питань на місці події, без сумніву, має суттєве значення для розслідування злочинів. Основою успіху попереднього дослідження є широке використання інформаційно-довідкових колекцій, без яких більша частина слідчих дій не має сенсу.

Найціннішими джерелами отримання розшукової інформації є попередні дослідження слідів взуття, слідів зламу, слідів транспортних засобів, світлосигнальних приладів, номерних позначень вузлів та агрегатів авто тощо.

У разі виявлення на місці події слідів взуття, потрібно визначити тип взуття, його конкретну модель та розміри. На підставі даних огляду розрахувати приблизний зріст людини, що залишила слід. Для цього можна використати інформаційні матеріали, каталоги зі зразками взуття, картки із зображенням, комп'ютерні бази даних. Обладнання пересувних криміналістичних лабораторій комп'ютерною технікою, фото та відео-апаратурою дає змогу в польових умовах передивлятися колекції зображень зразків взуття, які є в базах даних експертних підрозділів. Це дає можливість за зображенням сліду підшви взуття визначити конкретну модель, отримати зображення її зовнішнього вигляду. Для використання всіх можливостей